

HELLER FARKAS
A PROLETÁR,
A CORVIN-KOSZORÚS AKADÉMIKUS PROFESSZOR
ÉS A KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYOK KANDIDÁTUSA FOKOZATRA
ALKALMATLAN KUTATÓ

Szubjektív bevezető

A hatvanas évek második felében pénzügy szakos közgazdász-hallgatóként, a hetvenes évek első felében fiatal egyetemi oktatóként gyakran használtam egy régi kiadású közgazdasági szak- és tankönyvet. *A közgazdasági elmélet története* (Heller, 1943) című mű számomra a téma tömör és könnyen érthető összefoglalója volt. A könyvet később Heller Farkas többi könyvével együtt (*A határhaszon elmélete, 1904; Közgazdaságtan, 1919–1920; Pénzügytan, 1921; Magyarország szociálpolitikája, 1923*) antikváriumban megvehettem.

Érdekes és érdemes lehet feleleveníteni a könyvek másodlagos forgalmának jellemzőit, a vásárlási szokásokat a hetvenes-nyolcvanas években. A mai Múzeum körúti antikváriumok utcája még nem volt meg. Az utca közepén – a mai helyen – működött a központi antikvárium, ami a budapesti antikvárforgalom – becslésem szerint – legalább 80–90 százalékát bonyolította le. Az üzlet tíz órakor nyitott, azt megelőzően félórával az ELTE és a Közgáz hallgatói és fiatalabb oktatói már sorban álltak. Szokás szerint az előző napon átvett könyveket a bolt dolgozói nyitásra a polcok előtti asztalokra tették, és csak később rakták be a polcokra téma és szerzők szerinti abc-sorrendbe. Nyitáskor a bolt előtt sorban állók a vásárlókosarat felkapva futottak az asztalokhoz, és ránézésre dobálták kosarukba a legfrissebb kínálatból az őket feltételezhetően érdeklő könyveket. Néhány perc után a futkosás megszűnt, és mindenki átnézte a kosarába szórt könyveket, az érdektelen vagy túl drága könyveket visszarakta az asztalra, amit megtartott, azt miután a pénztárnál kifizette, boldogan hazavihette. Heller Farkas könyveit, sok más régi kiadású könyvvel együtt én is így vásároltam meg.

Heller Farkas önéletrajza 1906-ig:

Curriculum vitae.

Heller Farkas Henrik, született a mellékelt keresztlevél másolat tanúsága szerint 1877. év május hó 9-én Budapesten, mint Heller Agoston, m. kir. főreáliskolai tanár, utóbb a Magyar Tudományos Akadémia főkönyvtárnokának a fia. - D négy elemi osztályt, mint magántanuló elvégzvéen, az 1887. évben a budai II. kerületi katolikus egyetemi főgymnasiunba léptem, hol a nyolc osztály elvégzése után 1895-ben jeles eredménnyel írettségi vizsgálatot tettem. (Az írettségi bizonyítvány a habilitationalis folyóiratodvány mellékleteként a Kolosvári tudomány egyeteménél lévén leadva, nem volt csatolható). - Az 1895. év őzén a budapesti királyi magyar tudomány egyetemi jog- és államtudományi karára beiratkoztam, hol a prabálszerű nyolc félév elvégzése után 1899. május hó 29-én végbizonysítványt nyertem. A történeti és vegyes jogtudományi prógolatok abszolválása után, main akkor is az államtudományok, kivált a közigazdaságtan és statisztika iránti szeretetből veréselve az államtudományi tudori fok elnyerése iréljából a kiegyesítő államtudományi prógolatot letetén az 1900. év október hó 27-én kelt és másolathoz csatolt tudori oklevéllel államtudorrá avattattam.)

Isidörkösből a budapesti kereskedelmi- és iparkamara-
 ról fogalmazói állást vállaltam és ez állásomban
 a mellékelt kereskedelmi- és iparkamara-i jegyzőkönyv-
 ból kitetve 1900. év november hó 30-án végleg
 pütkösnap, az 1901. év április hó 12-ig piseltam. Ez
 állásomban a kereskedelmi- és iparkamara konzultatív
 teendőinek végzése körében bő alkalom nyílt
 a kereskedelmi és ipari életbe bepillantást nyerni
 és egyes gyakorlati körgazdasági kérdéseket be-
 hatóan tanulmányozni. 1901. évi április hó 2-án ³³⁴⁷_{elű.}
 sz. a kelt kinevezési okmányommal a m. kir. földművelés-
 ügyi minisztériumba miniszteri segédfogalmazóként
 neveztetvén ki, beosztásomat a körgazdasági osztályban
 nyertem. Ez állásomban, melyben jelenleg is műkö-
 döm, alkalom nyílik hárauk körgazdasági
 életének egy másik nyilvánulásiával, a magyar mező-
 gazdaság helyzetével, fontosabb gyakorlati törekvései-
 vel és céljaival megismerkedni. -

A körgazdaságtanból magántanári képzés
 elnyerése végett 1904. év november hó 27-én a Kolos-
 vári Ferenc József Tudományegyetemen habilitatio
 iránt nyújtottam be kérvényt; isidörkösből dr. Turóczy
 Mór képviselővé választatása a nemzeti gazdasági

tanácsok halmazában irredésben léte, végül pedig a kinevezett új praktanárs rendkívüli elfoglaltsága nem tették lehetővé a habilitációnak eddigi keresztülvitelét. Amint a mellékelt bizonyítványból kitűnik a jelenlegi pravoráson már keresztülmentem és a praktánár a habilitációnak a jövő tanácsnok mindjárt elején való keresztülvitelét biztosan kijelölték helyette.

A múlt év folyamán a Kassai Közgazdaságtudományi és Nemzetgazdasági Egyetem, Péruinytan és Péruinyi jog tanácsok irredésben meg, annak elnyerése iránt nyújtottam be folyamodványt, és az ottani tanácsok testületének elől az igen gyors pályázati körít megadik helyen lottam jelölve -

Heller Farkas életrajza 1906-tól

1907-ben a budapesti műegyetemen a kereskedelem és iparpolitika magántanára, 1914-ben a műegyetemen a közgazdaságtan és pénzügytan rendkívüli, 1917 és 1948 között nyilvános rendes tanára. 1922-ben a genfi nemzetközi munkaügyi értekezleten képviselte Magyarországot. 1925-től 1949-ig a Közgazdasági Szemle szerkesztője. A Magyar Közgazdasági Társaság alelnöke, a Magyar Társadalomtudományi Társaság elnöke, a Közgazdasági Lexikon (Budapest, 1937) szerkesztője volt. (Magyar Életrajzi Lexikon, 1967)

Heller Ágost életrajza

Heller Farkas apja, *Heller Ágost* (Pest, 1843 - Budapest, 1902) fizikus, tudománytörténész, az MTA levelező (1887) majd rendes tagja (1893). A budai József Ipartanodában a vasúti mérnöki tanfolyam után, 1866-ban mérnöki oklevelet szerzett. 1867-ben tanársegéd volt a műegyetemen. 1868-ban matematika-fizika szakos tanári oklevelet nyert. 1869-ben ösztöndíjas volt Heidelbergben. 1870-től 28 éven át a budai főreáliskola tanára volt. 1872-ben egyetemi magántanári képesítést szerzett, 1894-től az MTA főkönyvtárosa volt. Fő műve *A fizika története a XIX. században* (1891–1902) és a *Geshichte der Physik von Aristoteles bis auf die neueste Zeit I-II.* (1882–1884), amely csak német nyelven, Stuttgartban jelent meg. A könyv kéziratát a szerző magyar fordításában könyveim között őrzöm.

Abszurd történet három tételben

Egy tudós egyetemi tanárral élete során sok minden történhet, de azok általában egyéni szintű érdekességek. Ha a társadalmi környezet szélsőségesen ingadozó, egy-egy történet önmagában még csak különösnek tekinthető, de egymásután együtt már abszurd sorozattá alakul át. Íme egy abszurd eseménysor bizonyítékai.

1. tétel: 1919. április 7-én, a Tanácsköztársaság kikiáltását követő tizenhetedik napon Heller Farkas Henrik műegyetemi tanár *dolgozó proletár* minősítést kapott, aki a házbizalmiak véleménye szerint szavazati joggal bír. Az igazolást még pecsét is hitelesíti:

Özönnel igazoljuk, hogy Heller János Henrik
 műegyetemi tanár, az Arany János utca 1. számú
 házában lakik és hogy mint dolgozó proletár ^{szellemiségünk kereszt} száma-
 zati joggal bír. (A tanítóok szakszervezetének tagja, de
 igazolványát még nem kapta ki.)

Budapest 1919. évi április hó 7-én.

Heller René
 házigazdája félfé.
 Kovács Károly
 házigazdája félfé.

2. tétel: Még tizenkét év sem telt el és méltóságos Heller Farkas urat, a műegyetem nyilvános rendes tanárát Gróf Klebelsberg Kuno magyar királyi vallás- és közoktatásügyi miniszter meghívja a királyi vár Mátyás-termébe, ahol a Kormányzó Úr Ó Főméltósága fogja átnyújtani a Corvin-láncokat és koszorúkat a kitüntetetteknek:

BUDAPEST, 19 31. február 14.

A KORMÁNYZÓ ÚR Ó FŐMÉLTÓSÁGA FOLYÓ HÓ 23-ÁN, HÉTFŐN D. E. 11 ÓRAKOR A KIRÁLYI VÁR MÁTYÁS-TERMÉBEN FOGJA AZ ÁLTALA ADOMÁNYOZOTT CORVIN-LÁNCOKAT ÉS CORVIN-KOSZORÚKATA KITÜNTETETTEKNEK ÜNNEPÉLYESEN ÁTNYUJTANI.

AZ ÜNNEPÉLYES ÁTNYUJTÁS MEGTÖRTÉNTÉ UTÁN A MAGYAR CORVIN-LÁNC ÉS A MAGYAR CORVIN-KOSZORÚ TULAJDONOSAI UGYANOTT TESTÜLETI ALAKULÓ ÜLÉST TARTANAK.

VAN SZERENCSEM MÉLTÓSÁGODAT A MAGYAR CORVIN-LÁNC ÉS A MAGYAR CORVIN-KOSZORÚ TULAJDONOSAIBÓL ÁLLÓ TESTÜLET SZERVEZETÉNEK ÉS MŰKÖDÉSÉNEK SZABÁLYOZÁSA TÁRGYÁBAN 1930. ÉVI OKTÓBER HÓ 12-ÉN 070/162—1930. ELN. SZÁM ALATT KÉLT VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTERI RENDELET 2. §-A ÉRTELMÉBEN ERRE AZ ALAKULÓ ÜLÉSRE —MELYNEK NAPIRENDJÉT ITT ADOM—TISZTELETTAL MEGHÍVNI S MÉLTÓSÁGOD SZÍVES RÉSZVÉTELÉT KÉRNI.

GRÓF KLEBELSBERG KUNO
m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter.

Méltóságos

H e l l e r F a r k a s Urnak,
műegyet. nyilv. r. tanár,

B u d a p e s t .

3. tétel: Heller Farkas nyugalmazott egyetemi tanár, húsz évvel a Corvin-koszorú átvétele, két évvel akadémiai rendes tagságának elvétele után 1952. július 31.-i dátummal Tolnai Gábertől, a Tudományos Minősítő Bizottság Titkárától (nagy T-vel!) megkapta a Tudományos Minősítő Bizottság döntését. Heller Farkas kérésére addigi tudományos munkásságát felülvizsgálták, és tudományos fokozat odaítélését nem tartották teljesíthetőnek:

TUDOMÁNYOS MINŐSÍTŐ
BIZOTTSÁG

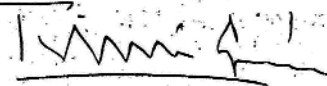
H e l l e r Farkas ny.egyetemi tanár,
B u d a p e s t .

A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának 1951. évi 26.számú törvényerejű rendelete szabályozza a tudományok doktora és a tudományok kandidátusa fokozat bevezetését. A törvényerejű rendelet 7.§-ának 1. bekezdése alapján kérésére a Tudományos Minősítő Bizottság eddigi tudományos munkásságát felülvizsgálta.

A Tudományos Minősítő Bizottság az Ön eddigi munkássága alapján tudományos fokozat odaitélésére irányuló kérelmét nem tartotta teljesíthetőnek.

Budapest, 1952. július 31.

Tolnai Gábor

Tudományos Minősítő Bizottság
Titkára.

Konklúzió:

(az olvasó saját ízlése szerint állapítsa meg!)

KÖZREADJA: BÁNFI TAMÁS

IRODALOM

- Heller Ágost (1891–1902): A fizika a XIX. században. Természettudományi Társulat Könyvkiadó Vállalata, Budapest
- Heller Ágost (1882–1884): Geschichte der Physik von Aristoteles bis auf die neueste Zeit. Stuttgart
- Heller Farkas (1904): A határhaszon elmélete. Budapest
- Heller Farkas (1919–1920): Közgazdaságtan. Budapest
- Heller Farkas (1921): Pénzügytan. Budapest
- Heller Farkas (1923): Magyarország szociálpolitikája. Budapest
- Heller Farkas (1944): A közgazdasági elmélet története. Budapest
- Magyar Életrajzi Lexikon I. kötet (1967): Akadémiai Kiadó, Budapest